

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.3.25>

CECHY WSPÓLDZIAŁANIA ORGANÓW CELNYCH I ORGANÓW ŚCIGANIA W PROCESIE ZAPOBIEGANIA I PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMYTOWI ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

Anastasiia Shalai

studentka Dniepropetrowskiego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Dniepr, Ukraina)

ORCID: 0000-0002-6056-1411

e-mail: AnShalai77@ukr.net

Adnotacja. W artykule zbadano specyfikę współdziałania organów celnych i organów ścigania w procesie zapobiegania i przeciwdziałania przemytowi środków odurzających zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Stwierdzono, że oprócz ogólnych tez, takich jak organy celne podczas wykonywania powierzonych im zadań współdziałają, w tym poprzez wymianę informacji z organami ścigania w sposób określony przez prawo (art. 558 Kodeksu Celnego Ukrainy), pożądane byłoby mieć specjalne dokładne ogólne instrukcje, które by na poziomie podrzędnym szczegółowo regulowały kwestie takiego współdziałania. Zaproponowano dołączenie do załącznika X „Pomoc w zwalczaniu przemytu narkotyków i substancji psychotropowych” międzynarodowej Konwencji o wzajemnej pomocy administracyjnej w zapobieganiu, dochodzeniu i ograniczaniu naruszeń prawa celnego z dnia 9 czerwca 1977 r.

Słowa kluczowe: organy celne, organy ścigania, przemyt środków odurzających, współdziałanie, zapobieganie, przeciwdziałanie.

PECULIARITIES OF INTERACTION OF CUSTOMS AND LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES IN THE PROCESS OF PREVENTING AND COMBATING SMUGGLING OF NARCOTIC DRUGS

Anastasiia Shalai

Applicant

Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6056-1411

e-mail: AnShalai77@ukr.net

Abstract. The article examines the features of interaction between customs and law enforcement agencies in the process of preventing and combating drug smuggling at both national and international levels. It is concluded that in addition to general theses, such as customs authorities in carrying out their tasks interact, including through the exchange of information with law enforcement agencies in the manner prescribed by law (Article 558 of the Customs Code of Ukraine), it would be desirable to have special thorough joint instructions, which would regulate in detail the issues of such interaction at the by-law level. It is proposed to accede to Annex X “Assistance in Combating Smuggling of Drugs and Psychotropic Substances” of the International Convention on Mutual Administrative Assistance in the Prevention, Investigation and Suppression of Violations of Customs Law of June 9, 1977.

Key words: customs authorities, law enforcement agencies, drug smuggling, interaction, prevention, counteraction.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МИТНИХ І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПРОЦЕСІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДІ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Анастасія Шалай

здобувачка

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна)

ORCID: 0000-0002-6056-1411

e-mail: AnShalai77@ukr.net

Анотація. У статті досліджено особливості взаємодії митних і правоохоронних органів у процесі запобігання і протидії контрабанді наркотичних засобів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Зроблено висновок, що, окрім загальних тез, на кшталт того, що митні органи під час виконання покладених на них завдань взаємодіють, зокрема шляхом обміну інформацією, з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством (ст. 558 Митного кодексу України), бажано було б мати спеціальні ґрунтовні спільні інструкції, які на підзаконному рівні детально б регулювали питання такої взаємодії. Запропоновано приєднатися до Додатку Х «Надання допомоги у боротьбі з контрабандою наркотиків та психотропних речовин» Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 р.

Ключові слова: митні органи, правоохоронні органи, контрабанда наркотичних засобів, взаємодія, запобігання, протидія.

Вступ. Виявлення причин та умов, що сприяють контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, досягається спеціальним вивченням, копіткою аналітичною роботою, що дає змогу виділити типові кримінологічні детермінанти. Така діяльність правоохоронних та інших державних органів (в тому числі, митних органів) і недержавних структур забезпечує інформаційну базу для подальших загальнозапобіжних заходів економічного, соціального, виховного, правового, психолого-педагогічного та власне запобіжного характеру.

В Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. наголошується на тому, що незаконний обіг є міжнародною злочинною діяльністю, припинення якої вимагає невідкладної та першочергової уваги, він забезпечує великі прибутки й фінансові кошти, що дає змогу транснаціональним злочинним організаціям проникати в урядові механізми, законну торговельну та фінансову діяльність і суспільство на всіх його рівнях, розкладати і підривати їх. Викоренення незаконного обігу є колективним обов'язком усіх держав, задля чого необхідна координація зусиль у межах міжнародного співробітництва (Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, 1988).

Основна частина. Незважаючи на всю актуальність і важливість запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів митними органами України, проблематиці взаємодії митних і правоохоронних органів у процесі протидії цим злочинам приділено недостатньо уваги.

Так, у дисертаційному дослідженні (2010 р.) та монографії (2012 р.) С.О. Сороки з теми «Контрабанда наркотичних засобів: проблеми протидії», що здебільшого присвячується кримінально-правовим аспектам протидії контрабанді наркотичних засобів, частково ця проблематика висвітлена у підрозділі 3.2 «Напрями діяльності митних і правоохоронних органів щодо протидії контрабанді наркотичних засобів» (Сорока, 2012: 3).

А.М. Волощук розглянув питання організації взаємодії органів внутрішніх справ з органами і підрозділами Державної митної служби України у протидії незаконному обігу наркотичних засобів у параграфі 4 розділу 3 навчального посібника «Організаційно-правові засади та практика запобігання незаконному обігу наркотиків» (2011 р.) (Волощук, Юхно, 2011: 4).

Удосконаленню системи протидії митним правопорушенням, які здебільшого не мають кримінально-правового характеру, присвячена монографія за редакцією В.О. Хоми та В.І. Царенка (2018 р.) (Хома, Царенко, 2018: 9–10).

Мета статті полягає в аналізі особливостей взаємодії митних і правоохоронних органів в процесі запобігання і протидії контрабанді наркотичних засобів як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Результати. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», окрім Державної митної служби України (далі – ДМСУ), до системи органів, що здійснюють запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, можна віднести Національну поліцію, Службу безпеки України (далі – СБУ), Офіс Генерального прокурора, центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах захисту державного кордону, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм законом повноважень (Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними, 1995).

На законодавчому рівні питання взаємодії митних органів з правоохоронними органами регулюється ст. 558 Митного кодексу України (далі – МК). Так, митні органи під час виконання покладених на них завдань взаємодіють, зокрема шляхом обміну інформацією, з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством. У разі виявлення під час здійснення митного контролю та інших заходів, що здійснюються митними органами, ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень митних органів, митні органи зобов'язані письмово повідомляти про це відповідні правоохоронні органи. Правоохоронні органи зобов'язані письмово повідомляти митні органи про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду (Митний кодекс України, 2012).

На наш погляд, окрім загальних тез, на кшталт того, що митні органи під час виконання покладених на них завдань взаємодіють, зокрема шляхом обміну інформацією, з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством (ст. 558 МК), бажано було б мати спеціальні ґрунтовні спільні інструкції, які на підзаконному рівні детально б регулювали питання такої взаємодії.

Прикладом, на наш погляд, може слугувати змістовна внутрішня інструкція Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВСУ) з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України щодо запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, одинадцятий розділ якої присвячено особливостям організації взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, 2017).

Певна спроба нормативного регулювання такої взаємодії була у прийнятті спільної інструкції МВСУ, СБУ, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державного митного комітету України, Національної гвардії України, Міністерства оборони України, Міністерства юстиції України

«Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю» від 10 серпня 1994 р. № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442, один із підрозділів якої безпосередньо було присвячено профілактиці злочинів та інших правопорушень (Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю, 1994).

Проте у 2014 р. ця Інструкція на підставі спільного наказу МВСУ, СБУ, Міністерства доходів і зборів України, Міністерства оборони України, Міністерства юстиції України від 20 січня 2014 р. № 35/13/45/41/102/5 втратила чинність (Про визнання такою, що втратила чинність, Інструкції про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю, 2014), а нової інструкції до цього часу, на жаль, не прийнято.

Сьогодні чинною є Інструкція про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю від 10 червня 2011 р. № 317/235, яка визначає порядок взаємодії спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС та СБУ під час виконання покладених на них законодавством завдань у сфері боротьби з організованою злочинністю (Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю, 2011).

А.М. Волошук наголошує на тому, що МВСУ і ДМСУ є підрозділами, які здійснюють надійний захист економічної безпеки й національних інтересів нашої держави від посягань транснаціональних злочинних угруповань. МВСУ та ДМСУ спільними зусиллями протидіють проникненню на територію України наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів. Однак, незважаючи на ці спільні завдання, практика свідчить про те, що взаємодія цих систем ще не набула достатнього рівня. На думку вченого, це обумовлено тим, що у науковій і навчально-методичній літературі недостатньо уваги приділяється удосконаленню форм та методів і напрацюванню рекомендацій щодо взаємодії ДМСУ і МВСУ у протидії злочинності, в тому числі незаконного обігу наркотиків (Волошук, Юхно, 2011: 162).

Зокрема, Управління забезпечення формування державної політики у сфері протидії наркозлочинності МВСУ, відповідно до Положення, затвердженого Наказом МВСУ від 12 грудня 2019 р. № 1038, бере участь у забезпеченні формування державної політики у сфері протидії наркозлочинності та здійснення, за дорученням керівництва МВС, координації діяльності у цій сфері; вивченні та впровадженні позитивного міжнародного та вітчизняного досвіду щодо способів і методів виявлення, документування та припинення фактів незаконного обігу наркотичних речовин; забезпеченні участі у здійсненні міжнародного співробітництва у сфері протидії транснаціональній та організованій наркотичності, налагодженні дієвої взаємодії на зазначеному напрямі (Протидія наркозлочинності, 2019).

Досліджуючи проблематику взаємодії митних і правоохоронних органів у процесі запобігання і протидії контрабанді наркотичних засобів, вважаємо, що особливу увагу необхідно приділити співпраці зі СБУ. Так, відповідно до ч. 2 ст. 216 «Підслідність» Кримінального процесуального кодексу України, слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених, зокрема, ст. 305 «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів» Кримінального кодексу України (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2001).

У ч. 1 ст. 17 «Взаємодія спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю СБУ з іншими державними органами» Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» зазначається, що у сфері боротьби з організованою злочинністю Головне управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ взаємодіє, окрім іншого, з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику (Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю, 1993).

Важливою проблемою у протидії контрабанді наркотиків залишається питання отримання митниками від правоохоронних органів інформації стосовно осіб та злочинних груп, що займаються контрабандою наркотиків (Сорока, 2012: 169).

Необхідно зазначити, що питання обміну інформацією в цій сфері регулюються численними нормативно-правовими актами, які прийнято в різні часи, які залишаються чинними і положення яких не переглядаються, не оновлюються і не вдосконалюються, а іноді й не узгоджуються.

Наприклад, чинним спільним Наказом ДМСУ та Державної прикордонної служби України від 13 грудня 2010 р. № 1466/958 затверджено Порядок обміну відкритою статистичною та аналітичною інформацією між Державною митною службою України та Адміністрацією Державної прикордонної служби України з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, зброї, боєприпасів та вибухових речовин через державний кордон України (Про затвердження Порядку обміну відкритою статистичною та аналітичною інформацією між Державною митною службою України і Адміністрацією Державної прикордонної служби України з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, зброї, боєприпасів та вибухових речовин через державний кордон України, 2010).

Відповідно до спільного Наказу МВСУ, Міністерства закордонних справ України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства фінансів України, СБУ «Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами» від 1 вересня 2015 р. № 1050/254/341/749/562, обмін даними здійснюється контактними підрозділами на міжвідомчому рівні через віртуальний контактний аналітичний центр. Зокрема, від Державної фіскальної служби України працює Департамент організації митного контролю та оформлення, Департамент аналізу ризиків та протидії

митним правопорушенням, Департамент розвитку ІТ, Департамент розвитку митної справи (Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами, 2015).

У відповідні чинні накази жодних змін, у зв'язку хоча б із постійними адміністративними реформами, не вносилося. Актуальність певних положень в нас взагалі викликає сумнів. На наш погляд, необхідно постійно здійснювати роботу з аналізу підзаконних нормативних актів щодо їх актуальності. Якщо нормативний акт не потрібен, то його доцільно скасовувати, а якщо він є актуальним, то бажано вчасно вносити до нього відповідні зміни.

Сучасні інтеграційні процеси все більше розширюють міжнародні взаємовідносини на рівні як держави, так і окремих її представництв та відомств. Митна співпраця посідає чільне місце в питаннях запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів. Така співпраця митних органів на світовому рівні побудована на їх безпосередній взаємодії (інформаційний обмін, правова допомога тощо) (Хома, Царенко, 2018: 16).

С.О. Сорока наголошує на тому, що під час здійснення своїх функцій митні органи України можуть співпрацювати з митними та іншими органами іноземних держав та з міжнародними організаціями. Узгодження зусиль митних органів особливо необхідно на міждержавному рівні. Досягнути ефективності протидії контрабанді можна тільки спільними зусиллями. Міжнародна співпраця здійснюється на різних рівнях і в різних формах (Сорока, 2012: 174).

Зокрема, Комплексна програма профілактики злочинності на 2001–2005 роки зобов'язувала активізувати процес входження України у міжнародні структури, які здійснюють діяльність у сфері протидії поширенню наркоманії та наркобізнесу, шляхом її участі у міжнародних програмах та вступу до міжнародних організацій, що ведуть боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидіють відмиванню грошей, одержаних від наркобізнесу (Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 роки, 2000).

Україна бере активну участь у діяльності Управління ООН з наркотиків та злочинності, яке було утворено у 1997 р. в результаті об'єднання Центру з міжнародного запобігання злочинності і Програми ООН з міжнародного контролю за наркотиками, як основний орган ООН для реалізації співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю, нелегальним виробництвом і споживанням наркотиків, терористичною загрозою, корупцією, торгівлею людьми. Україна є членом Комісії ООН з наркотичних засобів та Комісії ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (Управління ООН з наркотиків та злочинності, 2012). Активна участь України у діяльності Управління ООН з наркотиків та злочинності, безумовно, сприятиме ефективній боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю та незаконним обігом наркотиків у нашій державі.

Наприклад, 16 січня 2018 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Державною фіскальною службою України, Адміністрацією державної прикордонної служби України та Управлінням з наркотиків та злочинності ООН, відповідно до якого передбачаються створення підрозділів портового контролю в Одеському морському торговому порту та аеропорту «Бориспіль», а в подальшому в інших портах задля посилення контролю за контейнерами, поліпшення координації, аналізу інформації та обміну нею, що дає змогу розподіляти людські та технічні ресурси для уникнення дублювання діяльності та підвищення рівня безпеки зовнішньої торгівлі; оптимізація превентивних заходів, які вживаються в пунктах пропуску України з належним чином оформленими контейнерами для подальших перевезень, задля зменшення спроб їх використання для протиправної діяльності, зокрема незаконного обігу наркотиків (Меморандум про взаєморозуміння між Державною фіскальною службою України, Адміністрацією державної прикордонної служби України та Управлінням з наркотиків та злочинності Організації Об'єднаних Націй, 2018).

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про Національне центральне бюро Інтерполу» від 25 березня 1993 р. № 220, взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу (Про Національне центральне бюро Інтерполу, 1993).

Питанням міжнародного співробітництва щодо митної справи присвячена глава 78 МК. Зокрема, у ст. 567 зазначається, що взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил здійснюється в порядку, передбаченому міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону (Митний кодекс України, 2012).

Задля розвитку міжнародного співробітництва України в галузі митної справи та підвищення рівня ефективності боротьби з порушеннями митного законодавства Україна приєдналась до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 р. та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї (Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї, 2000). Так, у ст. 9 зазначається, що для досягнення основних цілей цієї Конвенції митні адміністрації забезпечують підтримання особистих та безпосередніх зв'язків між підрозділами, відповідальними за відвернення, розслідування та припинення порушень митного законодавства.

У ст. 12 наголошується на тому, що стосовно справ щодо незаконного переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин необхідно підтримувати зв'язки з іншими зацікавленими міжнародними організаціями, зокрема з компетентними органами ООН та з Міжнародною організацією кримінальної поліції/Інтерполом (Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства, 1977).

На наш погляд, особливої уваги в межах цього дослідження заслуговує Додаток Х «Надання допомоги у боротьбі з контрабандою наркотиків та психотропних речовин» цієї Конвенції (хоча, як випливає з назви Указу Президента України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї» від 23 травня 2000 р. № 699, наша країна до Додатку Х не приєдналась).

Крім того, необхідно наголосити на тому, що Маастрицьким Договором про Європейський Союз 1992 р. окреслено загальну політику розгляду внутрішніх справ та правосуддя. До її складових частин входять положення про митне співробітництво, співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотиків та іншими формами міжнародних злочинів, зокрема у митній сфері (Хома, Царенко, 2018: 23).

Наприклад, у п. 493 доповіді Міжнародного комітету з контролю над наркотиками за 2004 р. зазначається, що після розширення Європейського Союзу на Схід значимість регіональної співпраці не знизилась; країни Південної Європи і держави-члени СНД виявляють все більшу готовність до встановлення регіональних партнерських відносин, особливо в таких галузях, як обмін інформацією, правоохоронна діяльність і скорочення пропозиції та попиту. Україна бере участь у здійсненні проекту «Призма» та операції «Пурпур» і як спостерігач – в операції «Топаз». Крім того, Україна, як і раніше, активно бере участь у вжитті заходів у рамках Спільної ініціативи країн Південно-Східної Європи та в інших регіональних операціях, зокрема у здійсненні другого етапу операції «Стимування», в операціях «Цитадель» і «Канал». Комітет зазначає готовність уряду України до міжнародного співробітництва та, з огляду на важливість встановлення адекватного контролю над ангідридом оцтової кислоти, настійно закликає Україну стати повноправним учасником операції «Топаз» (Доклад Міжнародного комітету по контролю над наркотиками, 2004).

Певної уваги, на наш погляд, заслуговує проєкт «ДІЯ – ЄС: Заходи ЄС з питань протидії наркотикам та організованій злочинності. Інтенсивне співробітництво та нарощування потенціалу для боротьби з організованою злочинністю у сфері наркоторгівлі вздовж героїнового маршруту», який діяв з 1 січня 2017 р. по 31 грудня 2020 р. на підставі Рамкової Угоди між Урядом України та Комісією Європейського Співтовариства. Метою цього Проєкту є сприяння запобіганню та ефективній боротьбі з організованою злочинністю, у тому числі з незаконним обігом наркотиків вздовж так званого героїнового маршруту з/до Афганістану для більш ефективної боротьби з організованою злочинністю у сфері наркоторгівлі та створення належної довіри й налагодження мережі контактів між ними, що дасть їм змогу співпрацювати на (між-)регіональному рівні шляхом сприяння у прийнятті ефективної політики та оперативних заходів, що відповідають міжнародним стандартам прав людини й верховенства права, а також узгоджуються з відповідними стратегіями і політикою ЄС; створення сприятливого середовища для посилення міжрегіонального й міжнаціонального співробітництва у сфері боротьби з організованою злочинністю та незаконним обігом наркотиків, забезпечуючи дотримання прав людини та верховенства права (Проєкт «ДІЯ – ЄС: Заходи ЄС з питань протидії наркотикам та організованій злочинності. Інтенсивне співробітництво та нарощування потенціалу для боротьби з організованою злочинністю у сфері наркоторгівлі вздовж героїнового маршруту», 2018).

Наприклад, у межах цього Проєкту у 2020 р. оперативні спецпідрозділи СБУ одержали широкий спектр сучасних експрес-тестів із виявлення наркотиків, у тому числі нових психоактивних речовин. Це майже 1,5 тисячі експрес-аналізів (Проєкт «Дія-ЄС» надав СБУ технічну підтримку із протидії міжнародному наркобізнесу, 2020).

Певної уваги заслуговує Угода про взаємодію та співробітництво митних служб у боротьбі проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин від 8 липня 1994 р., відповідно до якої митні органи за умови дотримання законів і правил, що діють у їх державах, співпрацюють задля вироблення узгодженої стратегії і спільних заходів боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, вдосконалення діяльності митних служб щодо запобігання їх незаконному обігу, його розслідування та припинення, а також виконання міжнародних зобов'язань (Угода про взаємодію та співробітництво митних служб у боротьбі проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, 1994).

Висновки. На наш погляд, окрім загальних тез, на кшталт того, що митні органи під час виконання покладених на них завдань взаємодіють, зокрема шляхом обміну інформацією, з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством (ст. 558 МК), бажано було б мати спеціальні ґрунтовні спільні інструкції, які на підзаконному рівні детально б регулювали питання такої взаємодії.

Прикладом, на наш погляд, може слугувати змістовна внутрішня інструкція МВСУ з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, одинадцятий розділ якої присвячено особливостям організації взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Задля розвитку міжнародного співробітництва України в галузі митної справи та підвищення рівня ефективності боротьби з порушеннями митного законодавства Україна приєдналась до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного

законодавства від 9 червня 1977 р. та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї. На наш погляд, особливої уваги в межах цього дослідження заслуговує Додаток X «Надання допомоги у боротьбі з контрабандою наркотиків та психотропних речовин» цієї Конвенції, хоча наша країна, на жаль, до цього Додатку не приєдналась. Бажано було б на міжнародному рівні повернутися до розгляду цього питання.

Запобігання контрабанді наркотичних засобів вимагає перш за все кардинального вдосконалення системи координації діяльності всіх структур, зокрема митних органів України. Особливу увагу, на наш погляд, необхідно приділяти координації органів, наділених правом здійснення оперативно-розшукової діяльності. Для цього необхідно систематизувати гласну й негласну інформацію про виявлені та приховані процеси у злочинному світі. На жаль, інформаційно-пошукові системи сформовані за різними критеріями, без урахування міжнародних стандартів, між собою не узгоджуються і не дають цілісної картини про злочинність. В результаті цього різні оперативні підрозділи створюють і використовують замкнуті бази даних.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми удосконалення системи протидії митним правопорушенням : монографія / за заг. ред. В.О. Хоми, В.І. Царенка. Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України ; ФОП Мельник А.А., 2018. 194 с.
2. Доклад Международного комитета по контролю над наркотиками за 2004 г. (E/INCB/2004/1). URL: <https://www.un.org/ru/development/surveys/docs/incb2004.pdf>.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (Відень, 20 грудня 1988 р.). Набуття чинності для України 27 листопада 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
5. Меморандум про взаєморозуміння між Державною фіскальною службою України, Адміністрацією державної прикордонної служби України та Управлінням з наркотиків та злочинності Організації Об'єднаних Націй від 16 січня 2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-18#Text.
6. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
7. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text.
8. Волощук А.М., Юхно О.О. Організаційно-правові засади та практика запобігання незаконному обігу наркотиків : навчальний посібник. Одеса : ІНТЕРПРИТ, 2011. 272 с.
9. Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю : спільна Інструкція Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державного митного комітету України, Національної гвардії України, Міністерства оборони України, Міністерства юстиції України від 10 серпня 1994 р. № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442 (втрата чинності від 18 лютого 2014 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-94#Text>.
10. Про визнання такою, що втратила чинність, Інструкції про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю : спільний Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства доходів і зборів України, Міністерства оборони України, Міністерства юстиції України від 20 січня 2014 р. № 35/13/45/41/102/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0204-14#Text>.
11. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 7 липня 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.
12. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : спільний Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України від 10 червня 2011 р. № 317/235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11#Text>.
13. Про затвердження Порядку обміну відкритою статистичною та аналітичною інформацією між Державною митною службою України і Адміністрацією Державної прикордонної служби України з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, зброї, боєприпасів та вибухових речовин через державний кордон України : спільний Наказ Державної митної служби України та Державної прикордонної служби України від 13 грудня 2010 р. № 1466/958. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-11#Text>.
14. Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами : спільний Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства фінансів України, Служби безпеки України від 1 вересня 2015 р. № 1050/254/341/749/562. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1094-15#Text>.
15. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
16. Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 рр. : Указ Президента України від 25 грудня 2000 р. № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1376/2000#Text>.
17. Про Національне центральне бюро Інтерполу : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF#Text>.

18. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
19. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї : Указ Президента України від 23 травня 2000 р. № 699. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/699/2000#Text>.
20. Проект «ДІЯ – ЄС: Заходи ЄС з питань протидії наркотикам та організованій злочинності. Інтенсивне співробітництво та нарощування потенціалу для боротьби з організованою злочинністю у сфері наркоторгівлі вздовж героїнового маршруту». URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pokazniki-diyalnosti/234/lkjhg>.
21. Проект «Дія-ЄС» надав СБУ технічну підтримку з протидії міжнародному наркобізнесу (31 січня 2020 р.). URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/7072>.
22. Протидія наркозлочинності. 2019. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/protidiya-narkozlocinnosti>.
23. Сорока С.О. Контрабанда наркотичних засобів: проблеми протидії : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 228 с.
24. Угода про взаємодію та співробітництво митних служб у боротьбі проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин від 8 липня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_507#Text.
25. Управління ООН з наркотиків та злочинності. 2012. URL: <https://vienna.mfa.gov.ua/ustanovi-oon-u-vidni/2722-unz-oon>.

References:

26. Aktualni problemy udoskonalennia systemy protydii mytnym pravoporushenniam [Current problems of improving the system of combating customs offenses]: monohrafiia / za zah. red. V.O. Khomy, V.I. Tsarenka. Khmelnytskyi : Naukovodoslidnyi tsentr mytnoi spravy Naukovo-doslidnoho instytutu fiskalnoi polityky Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy : FOP Melnyk A.A., 2018. 194 p. [in Ukrainian].
27. Doklad Mezhdunarodnoho komyteta po kontroliu nad narkotykyamy [Report of the International Narcotics Control Board] za 2004 hod (E/INCB/2004/1) [in Ukrainian].
28. Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro borotbu proty nezakonnogo obihu narkotychnykh zasobiv i psykhotropnykh rehovyn [United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances] (Viden, 20 hrudnia 1988 r.). Nabuttia chynnosti dlia Ukrainy: 27 lystopada 1991 r. [in Ukrainian].
29. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. [Criminal Procedure Code of Ukraine] 2001 [in Ukrainian].
30. Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh Derzhavnoiu fiskalnoiu sluzhboiu Ukrainy, Administratsiieiu derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy ta Upravlinniam z narkotyktiv ta zlochynnosti Orhanizatsii Obiednanykh Natsii [Memorandum of Understanding between the State Fiscal Service of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine and the United Nations Office on Drugs and Crime] vid 16 sichnia 2018 r. [in Ukrainian].
31. Mytnyi kodeks Ukrainy [Customs Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13 bereznia 2012 r. № 4495 [in Ukrainian].
32. Mizhnarodna konventsiia pro vzaiemnu administratyvnu dopomohu u vidvernenni, rozsliduvanni ta pryypynenni porushen mytnoho zakonodavstva [International Convention on Mutual Administrative Assistance in Preventing, Investigating and Ending Violations of Customs Legislation] vid 09.06.1977 r. [in Ukrainian].
33. Orhanizatsiino-pravovi zasady ta praktyka zapobihannia nezakonnomu obihu narkotyktiv [Organizational and legal principles and practice of drug trafficking prevention]: navch. pos. /A.M. Voloshchuk, O.O. Yukhno. Odesa "INTERPRINT", 2011. 272 p.
34. Pro vzaiemodiiu pravookhoronnykh ta inshykh derzhavnykh orhaniv Ukrainy u borotbi iz zlochynnistiu [On the interaction of law enforcement and other state bodies of Ukraine in the fight against crime]: spilna instruktsiia Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhby bezpeky Ukrainy, Derzhavnoho komitetu u spravakh okhorony derzhavnoho kordonu Ukrainy, Derzhavnoho mytnoho komitetu Ukrainy, Natsionalnoi hvardii Ukrainy, Ministerstva oborony Ukrainy, Ministerstva yustytzii Ukrainy № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442 vid 10 serpnia 1994 r. (vtrata chynnosti vid 18.02.2014) [in Ukrainian].
35. Pro vyznannia takoiu, shcho vtratyta chynnist, Instruktsii pro vzaiemodiiu pravookhoronnykh ta inshykh derzhavnykh orhaniv Ukrainy u borotbi iz zlochynnistiu [On recognizing as invalid the Instruction on cooperation of law enforcement and other state bodies of Ukraine in the fight against crime] : spilnyi nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhby bezpeky Ukrainy, Ministerstva dokhodiv i zboriv Ukrainy, Ministerstva oborony Ukrainy, Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 20 sichnia 2014 r. № 35/13/45/41/102/5 [in Ukrainian].
36. Pro zatverdzhennia Instruktsii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyiavlenni ta rozsliduvanni [About the statement of the Instruction on the organization of interaction of bodies of pre-judicial investigation with other bodies and divisions of National police of Ukraine in prevention of criminal offenses, their detection and investigation]: nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 07 lypnia 2017 r. № 575 [in Ukrainian].
37. Pro zatverdzhennia Instruktsii pro vzaiemodiiu pravookhoronnykh orhaniv u sferi borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu : spilnyi nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy ta Sluzhby bezpeky Ukrainy [About the statement of the Instruction on interaction of law enforcement agencies in the field of fight against organized crime] vid 10 chervnia 2011 r. № 317/235 [in Ukrainian].
38. Pro zatverdzhennia Poriadku obminu vidkrytoiu statystychnoju ta analitychnoju informatsiieiu mizh Derzhavnoiu mytnoju sluzhboiu Ukrainy i Administratsiieiu Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy z pytan protydii nezakonnomu peremishchenniu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, yikh analogiv, prekursoriv, zbroi, boieprypasiv ta vybukhovnykh rehovyn cherez derzhavnyi kordon Ukrainy [On approval of the Procedure for exchange of open statistical and analytical information between the State Customs Service of Ukraine and the Administration of the State Border

- Guard Service of Ukraine on combating illegal movement of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, precursors, weapons, ammunition and explosives across the state border of Ukraine]: spilnyi nakaz Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy ta Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy vid 13 hrudnia 2010 r. № 1466/958 [in Ukrainian].
39. Pro zatverdzhennia Poriadku obminu informatsiino-analitychnymy materialamy mizh subiektamy intehrovanooho upravlinnia kordonamy [On approval of the Procedure for exchange of information and analytical materials between the subjects of integrated border management]: spilnyi nakaz Ministerstva vnurishnikh sprav Ukrainy, Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy, Ministerstva infrastruktury Ukrainy, Ministerstva finansiv Ukrainy, Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 01 veresnia 2015 r. № 1050/254/341/749/562 [in Ukrainian].
  40. Pro zakhody protydii nezakonnomu obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv ta zlovzhyvanni nymy [On measures to combat illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and their abuse]: Zakon Ukrainy vid 15 liutoho 1995 r. № 62 [in Ukrainian].
  41. Pro Kompleksnu prohramu profilaktyky zlochynnosti na 2001–2005 roky [On the Comprehensive Crime Prevention Program for 2001–2005]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25 hrudnia 2000 r. № 1376 [in Ukrainian].
  42. Pro Natsionalne tsentralne biuro Interpolu [About the National Central Bureau of Interpol]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 bereznia 1993 r. № 220 [in Ukrainian].
  43. Pro orhanizatsiino-pravovi osnovy borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu [On the organizational and legal framework for combating organized crime]: Zakon Ukrainy vid 30 chervnia 1993 r. № 3341 [in Ukrainian].
  44. Pro pryednannia Ukrainy do Mizhnarodnoi konventsii pro vzaiemnu administratyvnu dopomohu u vidvernenni, rozsliduvanni ta prypynenni porushen mytneho zakonodavstva ta dodatkiv I, II, III, V, VI, VII, VIII do nei [On the accession of Ukraine to the International Convention on Mutual Administrative Assistance in the Prevention, Investigation and Cessation of Violations of Customs Legislation and Annexes I, II, III, V, VI, VII, VIII there to]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23 travnia 2000 r. № 699 [in Ukrainian].
  45. Proekt “DIIa – YeS: Zakhody YeS z pytan protydii narkotykam ta orhanizovani zlochynnosti. Intensyvne spivrobotnytstvo ta naroshchuvannia potentsialu dlia borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu u sferi narkotorhivli vzdovzh heroinovoho marshrutu” [Project “ACTION – EU: EU action on drugs and organized crime. Intensive cooperation and capacity building for the fight against organized crime in the field of drug trafficking along the heroin route”] [in Ukrainian].
  46. Proekt “Diiia-YeS” nadav SBU tekhnichnu pidtrymku iz protydii mizhnarodnomu narkobiznesu [The EU-Action project provided technical support to the SBU to counter the international drug trade] (31 sichnia 2020 r.) [in Ukrainian].
  47. Protydiia narkozlochynnosti [Countering drug crime]. 2019 [in Ukrainian].
  48. Soroka S.O. Kontrabanda narkotychnykh zasobiv: problemy protydii [Drug smuggling: countermeasures]: monohrafiia. Lviv : Lvivskiy derzhavnyi universytet vnurishnikh sprav, 2012. 228 p. [in Ukrainian].
  49. Uhoda pro vzaiemodiiu ta spivrobotnytstvo mytnykh sluzhb u borotbi proty nezakonnoho obihu narkotychnykh zasobiv ta psykhotropnykh rehovyn [Agreement on interaction and cooperation of customs services in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances] vid 8 lypnia 1994 r. [in Ukrainian].
  50. Upravlinnia OON z narkotyktiv ta zlochynnosti. [United Nations Office on Drugs and Crime]. 2012 [in Ukrainian].